יתיב רב יוסף קמיה דרב המנונא ויתיב רב המנונא וקאמר כשם שאין הבנים יורשין אלא מן הקרקע כך אין הבנות ניזונות אלא מן הקרקע אווש עליה כולי עלמא דשביק ארעא הוא דירתי ליה בניה דלא שביק ארעא לא ירתי ליה בניה אמר ליה רב יוסף ודלמא [א]כתובת בנין דכרין קאמר מר אמר ליה [ב]מר דגברא רבא הוא ידע מאי קאמינא אמר רבי חייא בר יוסף רב זן מחיטי דעלייה איבעיא להו פרנסה הויא ומאי עלייה מעילוייא דאב וכדשמואל [ג]דאמר שמואל [ד]לפרנסה שמין באב או דלמא מזוני ממש הוה ומאי עלייה מדברים טובים שנאמרו בעלייה דאמר רב יצחק בר יוסף בעלייה התקינו שיהו בנות ניזונות מן המטלטלין תא שמע בידיה דרבי בנאי אחוה דרבי חייא בר אבא הוו מטלטלין דיתמי אתו לקמיה דשמואל א"ל זיל זון מאי לאו למזוני וכדרב יצחק בר יוסף סבירא ליה לא התם לפרנסה הואי ושמואל לטעמיה דאמר שמואל לפרנסה שמין באב הוה עובדא בנהרדעא ודון דייני דנהרדעא בפומבדיתא ואגבי רב חנא בר ביזנא אמר להו רב נחמן זילו אהדרו ואי לא מגבינא לכו לאפדנייכו מינייכו רבי אמי ורבי אסי סבור למיזן ממטלטלי אמר להו רבי יעקב בר אידי מילתא דר' יוחנן ור"ל לא עבדו בה עובדא אתון עבדין בה עובדא רבי אלעזר סבר למיזן ממטלטלין אמר לפניו רבי שמעון בן אליקים רבי יודע אני בך שאין מדת הדין אתה עושה אלא מדת רחמנות אלא [ה]שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות ההוא דאתא לקמיה דרב יוסף אמר להו הבו לה מתמרי דעל בודיא אמר ליה אביי אילו בעל חוב הוה כי האי גוונא מי הוה יהיב ליה מר אמר ליה דחזייא לבודיא קאמינא

סוף

אווש עליה כולי עלמא. והוא לא פי' דבנים יורשין דקאמר כתובת בנין דיכרין היא וסבורים שסתם ירושה קאמר שאין הבנים יורשין מטלטלין: **דלמא כתובה בנין דיכרין קאמר מר.** לפי ששתי תקנות הללו שתקנו חכמים בתנאי כתובה לומדות זו מזו ובכתובת בנין דכרין תנן בפרק מי שהיה נשוי (לקמן דף צא.) דאין נגבית מן המטלטלין דתנן ר' שמעון אומר אפי' יש שם נכסים שאין להם אחריות אינן כלום עד שיהא שם נכסים שיש להן אחריות מותר על שתי הכתובות דינר והתם מפרש [ד]להילכתא כתובת בנין דיכרין דתנן מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו ואח"כ מת הוא ויתומין של כל אחת מבקשין כתובת אמן כגון שכתובת האחת מרובה או אם שתיהן שוות פעמים שבני האחת רבים ובני האחת מועטין ואותן המועטין מבקשים כתובת אמן ויחלקוה ביניהן ובני השניה יחלקו את כתובת אמן ביניהן ובאין עליהם מכח תנאי כתובת אמן שכתוב בה כתובת בנין דכרין דיהוון ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך כו' אם יש מותר דינר על שתי הכתובות שתתקיים בו נחלה דאורייתא אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואם לאו חולקין בשוה למנין גולגלותם דבמקום דמיעקרא נחלה דאורייתא לא תקון רבנן: **מר דגברא רבה הוא ידע.** שאין ללמוד מזון בנות מירושת בנים אלא מירושת כתובת בנין דכרין שבאה מכח תנאי כתובה כמותה: **רב זן מחיטי דעלייה.** יתומות באו לפניו ותובעות מזונות מחיטי דאביהן שלא היו שם קרקעות אלא מטלטלין ונתן להם: **פרנסה הואי.** לא מזונות היו אלא פרנסת נדוניא לינשא וההיא גביא ממטלטלי: [ה]**וכדשמואל דאמר לפרנסה שמין באב.** אומדין לפי וותרנותו של אב או לפי קמצנותו אם היה קיים כך וכך היה נותן להם מנכסים הללו וכיון דאומד דעתו שיימינן מקרקעי ומטלטלי שוים בכך: **מעילוייא דאב.** לפי אומד עילוי דעת וותרנותו: **או דלמא מזוני ממש.** ואע"ג דתנאי כתובה ככתובה ואין נגבית ממטלטלי דכל אסמכתא דשטרי אקרקעות היא לפי שעומדות בעין רב סבר לה כתקנת עלייה והיינו דקאמר מחיטי דעלייה: **זיל זון.** את הבנות: **הוה עובדא ודון דייני.** לזון מן המטלטלין: **מתמרי דעל בודיא.** שהן מטלטלין: **בודיא.** מחצלות שנותנין תחת הדקלין כשגודרין התמרים: **אילו בעל חוב הוה.** כלומר אפילו בעל חוב שיפה כחו לטרוף ממשועבדין אינו גובה ממטלטלין של יתומים וזו תגבה למזון הבנות שהורע כחן אצל משועבדים: **דחזו לבודיא.** הקרובות לגדור ועדיין מחוברות:

יתום

יתיב רב יוסף קמיה דרב המנונא. משמע דרב יוסף היה קטן מרב המנונא ובפ"ק דקידושין (דף כה. ושם) משמע דרב המנונא תלמידו של רב חסדא היה גבי ספי דנזייתא דלא אתו לפירקיה דרב חסדא אמר ליה לרב המנונא זיל נגעינהו ורב יוסף חבירו של רב חסדא היה אלא צ"ל דתרי רב המנונא הוו [ו]:

ומאי עלייה מעילוייא דאב. לקמן בפרק מציאת האשה (דף סח.) פר"ח דהא דאמר שמואל שמין באב לא ליפות כח הבת ליתן לה יותר מעשור נכסים אם האב היה וותרן אלא לגרוע כחה וליתן לה פחות מעשור נכסים אם אנו יודעין שהוא עצרן דלא מצינו שומא לעלויא אלא לגריעותא כדאמרי' בפ' מציאת האשה (ג"ז שם) מעשה ונתן לה רבי עד שנים עשר בנכסים ולקמן (דף נג:) נמי משמע דדוקא עד עישור נכסים שרו רבנן אבל טפי איכא עבורי אחסנתא דפריך מי איכא מידי דרחמנא אמר ברא לירות ברתא לא תירות ומתקני רבנן כו' ומסיק עד כמה משמע עד כמה שרו רבנן אע"ג דדמי לעבורי אחסנתא עד עישור נכסים ומיהו הכא משמע עלויא דאב דשמואל לעלויא קאמר ויש לומר דלענין מטלטלי דוקא הוי לעלויא דכיון דשמין בדעת האב גביא נמי ממטלטלי אבל לענין כמה בדעת האב ליתן הוי לגריעותא שלא להוסיף על עישור אלא לפחות וא"ת דבפרק מציאת האשה (ג"ז שם) תנן רבי יהודה אומר אם השיא בת הראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה משמע אפילו נתן לראשונה יותר מעישור נכסים מדקא מהדרי ליה רבנן פעמים שאדם עשיר והעני פירוש עשיר בדעת והעני בדעת ולא יתן זאת כמו שנתן לראשונה אלא שמין את הנכסים ועישור נכסים יתנו ולא יותר ושמואל דאמר שמין באב כר"י סבירא ליה ואור"י דלעולם לא קאמר רבי יהודה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה אלא דווקא כשנתן לראשונה עישור נכסים או פחות ורבנן מהדרו ליה דאין ללכת אחר דעתו הראשונה כיון שדעת האדם משתנה הילכך לעולם יתנו עישור נכסים ויש להביא ראיה דרבי אית ליה בהדיא כר"י בפרק מציאת האשה (שם) וקאמר רבי בההיא שמעתא דפרנסה טרפא ממשעבדי ולא מזונות לפי שמזונות אין קצובים כדאמרינן בהניזקין (גיטין דף נא. ושם) ופרנסה מיקץ קיילא כדאמר התם ואם איתא דלהוסיף על עישור נכסים נמי שמין באב אם כן פרנסה נמי אינה קצובה אבל אם אין שמין אלא לפחות מעישור נכסים ניחא אע"פ שאין לה קצבה למטה כיון דלמעלה מיהא יש לה קצבה יכולין הלקוחות ליזהר ולהניח מבני חרי כדי עישור נכסים ומיהו אין ראיה דאם כן מהאי טעמא נמי יש קצבה למזונות כשיעבדו האחים דהא יש קצבה למעלה עד כגר ואין לומר דהתם איכא למימר שמא תלקה ותצטרך רפואה ואמרינן בפרקין [ו] דרפואה שאין לה קצבה היא בכלל מזונות דהא חשיב בהניזקין (ג"ז שם) פסק לזון ה' שנים בת אשתו יש לה קצבה דקתני והיא ניזונת מנכסים משועבדים אלא ודאי אע"פ שקלוטים למעלה עד כגר כיון שאין קלוטין למטה דאפשר שתנשא קודם לא חשיבי קלוטין אבל פרנסה יש לה קצבה שאפשר ללקוחות לברר הדברים ע"י ב"ד ולשום דעתו של אב בין למעלה בין למטה: **ואמר** ליה זיל זון כו'. ואם תאמר ומאי אולמיה הא דשמואל יותר מההיא דרב יצחק בר יוסף דמבעיא לן אי סבר רב כוותיה וי"ל משום דשמואל עביד עובדא מייתי מיניה ולא מסתבר ליה דרב פליג אדשמואל דהא בלאו הכי משמע דרב זן היינו מזונות אלא דמבעיא ליה משום דלא ניחא ליה למימר שיחלוק רב על המשנה דקתני דמזונות הבנות הוי כירושת בנין דיכרין ומייתי ראייה משמואל דעביד עובדא והכי נמי מלי סבר רב כדמשמע לישנא דזן רב וסברי דאחרי כן שינו התקנה וא"ת והיכי משמע מילתא דשמואל דאמר זיל זון דמזונות ממש קאמר יותר ממילתיה דרבי חייא בר יוסף דקאמר רב זן וי"ל דסברא הוא בשעה שפוסק הוראה יש לו לפסוק בלשון דליכא למיטעי הילכך איכא למימר טפי דזיל זון ממש קאמר אבל רבי חייא בר יוסף היה שונה קבלתו ולא היה כל כך מדקדק בלשונו: **אמר** להו זילו אהדרו כו'. טוען בדבר משנה חשיב להו רב נחמן והוא בעצמו היה יכול להחזיר הדין אלא שבעלי דינין לא היו שומעין לו כמו לדיינין לכך קאמר להו זילו אהדרו:

סוף

עין משפט
נר מצוה

עג א מיי' פט"ו מהל' אישות הל"ו טוש"ע אה"ע סי' קיא סעי' יד:
עד ב מיי' פ"כ שם הל' ג סמג לאוין פא טוש"ע שם סי' קיג סעי' א':

תוספות רי"ד

יתיב ר"י קמיה דר"ה ויתיב ר"ה וקאמר כשם שאין (הבעל יורש) [הבנים יורשין] כתובת בנ"ד אלא מן הקרקע כך אין הבנות ניזונות אלא מן הקרקע:

מסורת הש"ס

א) [זבחים סב.], ב) לקמן סח., ג) [ברכות יא.], ד) פ"א לכתובת בנין, בנ"ל רש"ל, ה) [נ"ל אמר ר"ה מעילויא], ו) [וכ"כ תוס' בעירובין סג. ותוס' יבמות פג: וע' תוס' סנהדרין יז:], ז) [לקמן נג:].

מוסף רש"י

לפרנסה שמין באב. הבת יתומה שבאת לינשא, נותנים לה נדוניה כפי אומד שאנו בקיאין באביה, וותרן או קמצן (לקמן סח.) כל לשון פרנסה לשון עשיית צרכיה הוא, קונדריי"ל בלע"ז (גיטין סה.).